

17.05.2018

Чи будуть збори за отримання патентів на винаходи та корисні моделі для бюджетних наукових установ та вищих навчальних закладів збільшені в Україні в 4-12 разів?

Багатьох фахівців наукових установ та вищих навчальних закладів України вразило те, що Міністерством економічного розвитку і торгівлі України підготовлено та внесено на розгляд Кабінету Міністрів України проект постанови, який передбачає для бюджетних наукових установ та вищих навчальних закладів (неприбуткових установ) збільшення розміру зборів для отримання охоронних документів на винаходи та підтримання їх у чинності у 4 рази та для корисних моделей у 12 разів. Щодо підприємств та організацій збільшення зборів передбачається у 2 рази для винаходів та у 3 рази для корисних моделей [1] ([Національна академія наук України](#)).

У зв'язку з негативним впливом збільшення зборів на науково-технічну діяльність в Україні, а також відсутністю розрахунків збільшення зборів до Прем'єр-міністра України В. Гройсмана звернувся Президент Національної академії наук України академік НАН України Б. Патон ([лист від 19.03.2018 № 58/434-1](#)) та до Першого віце-прем'єр-міністра – Міністра економічного розвитку і торгівлі України Кубіва С. – Міністра освіти і науки України Л. Гриневич ([лист від 03.01.2018 № 1/12-62](#)).

Зокрема, в листі НАН України вказувалося, що з 2007 р., коли були прийняті чинні ставки зборів, по 2017 р. фінансування досліджень та розробок з загального фонду Державного бюджету України в цілому в Україні, а також фінансування НАН України збільшилися лише у 1.7 раза. Введення нових ставок зборів для бюджетних установ призведе до втрати винаходів, права на які належать державі та які підтримуються у силі бюджетними установами, а також призупинення подання заявок на винаходи.

З врахуванням впливу збільшення зборів на науково-технічну діяльність в Україні Науковий комітет Національної ради України з питань розвитку науки і технологій розглянув проект постанови та надіслав [рекомендації щодо її прийняття](#) Департаменту фінансово-економічного розвитку та Департаменту гуманітарної та соціальної політики Кабінету Міністрів України, Мінекономрозвитку України, МОН України (листи від 23.04.2018) та НАН України ([лист від 04.05.2018](#)).

У рекомендаціях, зокрема, зазначалося, що Пояснювальна записка та Аналіз регуляторного впливу до проекту постанови **не містять належного обґрунтування** підвищення ставок зборів. Вказується, зокрема, що підставами для підвищення ставок зборів є зростання середньої заробітної плати за останні десять років та необхідність вирішення питань розвитку державної системи інтелектуальної власності. В той же час у Пояснювальній записці та Аналізі регуляторного впливу не наводяться:

– інформація щодо фактичних щорічних витрат, що здійснюються ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (ДП УІВ), та щорічних сум надходжень від сплати зборів на рахунки інституту та їх різниці;

- дані щодо собівартості послуг ДП УІВ з проведення експертизи заявок та інших послуг, що здійснюються за рахунок зборів;
- фінансові розрахунки щодо щорічного обсягу зборів, що передбачається отримувати ДП УІВ після підвищення зборів;
- фінансові розрахунки щодо витрат, що передбачається здійснювати ДП УІВ за рахунок зборів після їх підвищення.

Вказується, що значна кількість питань, що наводиться у Пояснювальній записці та Аналізі регуляторного впливу щодо застарілих нормативно-правових актів, недоліків системи охорони інтелектуальної власності, має вирішуватися через вдосконалення законодавства та покращення організаційної діяльності, а не через підвищення зборів.

Також зазначається, що Пояснювальна записка та Аналіз регуляторного впливу не містять аналізу впливу нових ставок зборів на діяльність зі створення об'єктів права інтелектуальної власності у наукових установах та вищих навчальних закладах бюджетної сфери України.

Науковим комітетом надані рекомендації:

1. Не приймати проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 і від 23 грудня 2004 р. № 1716», внесений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, у зв'язку з негативним впливом передбаченого у проекті підвищення ставок зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, на науково-технічний розвиток, винахідницьку діяльність у бюджетних наукових установах та вищих навчальних закладах в Україні, а також відсутністю належного обґрунтування підвищення ставок зборів.

2. Для вироблення обґрунтованих ставок зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності:

2.1. Створити комісію з представників контролюючих органів, міністерств, національних академій наук щодо аналізу витрат на розвиток та функціонування системи охорони інтелектуальної власності, що здійснюються за рахунок зборів та вироблення обґрунтованих ставок зборів.

2.2. Міністерству економічного розвитку і торгівлі України надати до Кабінету Міністрів України інформацію щодо:

- фактичних щорічних витрат, що здійснюються ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (ДП УІВ), та щорічних сум надходжень від сплати зборів на рахунки інституту та їх різниці;
- дані щодо собівартості послуг ДП УІВ з проведення експертизи заявок та інших послуг, що здійснюються за рахунок зборів;
- фінансові розрахунки щодо щорічного обсягу зборів, що передбачається отримувати ДП УІВ після підвищення зборів;
- фінансові розрахунки щодо витрат, що передбачається здійснювати ДП УІВ за рахунок зборів після їх підвищення;
- аналізу ставок заробітної плати та річного доходу відповідних категорій керівних та інших працівників ДП «Український інститут інтелектуальної власності» у порівнянні зі ставками заробітної плати та

річним доходом працівників бюджетних наукових установ та вищих навчальних закладів, підприємств промисловості;

– відповідно до § 34 Регламенту Кабінету Міністрів України – фінансово-економічні розрахунки фінансування з Державного бюджету України на сплату зборів бюджетними науковими установами та вищими навчальними закладами України за методикою Міністерства фінансів України;

– розрахунки регуляторного впливу прийняття постанови на діяльність бюджетних наукових установ та вищих навчальних закладів України щодо подання заявок та отримання охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.

2.3. Комісії здійснити аналіз:

– ефективності діяльності ДП «Український інститут інтелектуальної власності», зокрема, співвідношення кількості заявок, що розглядається вказаним інститутом, та кількості працюючих порівняно з патентними відомствами держав-членів ЄС;

– відсотку, що становлять збори за подання заявок, отримання охоронних документів, підтримання їх у силі на винаходи (інші ОІВ) у національних патентних відомствах держав-членів ЄС та в Україні, від середньої заробітної плати в державах-членах ЄС та Україні.

3. Враховуючи важливість забезпечення ефективної діяльності державної системи інтелектуальної власності, її роль у науково-технічному розвитку країни, визначення обґрунтованих ставок зборів, забезпечення прозорості та контролю за витратами зборів вважаємо за доцільне:

3.1. Направлення проекту постанови, Пояснювальної записки та Аналізу регуляторного впливу для здійснення громадської антикорупційної експертизи, оскільки прийняття постанови може містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

3.2. Внесення зміни до законів України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; «Про охорону прав на промислові зразки»; «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»; «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; «Про охорону прав на зазначення походження товарів», постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 «Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» щодо опублікування уповноваженою Установою (на цей час – Міністерством економіки і економічного розвитку України) звітних даних стосовно:

– обсягу зборів, що отримано за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, за видами зборів, категоріями заявників, у тому числі національних та іноземних;

– собівартості надання послуг за рахунок зборів ДП «Український інститут інтелектуальної власності»;

– інших витрат, що здійснюються за рахунок зборів.

3.3. Внесення змін до законів України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; «Про охорону прав на промислові зразки»; «Про охорону

прав на топографії інтегральних мікросхем»; «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; «Про охорону прав на зазначення походження товарів» щодо зарахування зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, до Державного бюджету України з забезпеченням відповідного контролю за їх витрачанням.

З врахуванням наведеного актуальним є запровадження в Україні ставок зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, з забезпеченням прозорості їх надходження та витрачання та їх обґрунтуванням. Актуальним є утворення аналогічно існуючої в державах-членах ЄС, Білорусі, інших країнах системи фінансових, податкових та кредитних механізмів провадження інноваційної діяльності та комерціалізації результатів досліджень, що значною мірою на цей час відсутнє в Україні.

Довідково. Слід відзначити, що у 2007 р. у зв'язку зі вступом України до СОТ були внесені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 щодо сплати зборів та замінено дві різні шкали сплати зборів для іноземних та національних заявників – однією шкалою.

*Ставки зборів для винаходів при цьому було збільшено у 18 - 27 разів. З трьох варіантів створення єдиної шкали: зменшити загальний рівень зборів до існуючого для національних заявників, збільшити для національних заявників ставки зборів до рівня іноземних заявників та вибрати поміркований варіант – було вибрано **варіант значного підвищення ставок для українських заявників**. Нові ставки зборів в 2007 р. у 7,7 раза перевищували середню заробітну плату в Україні. Відповідні збори в Німеччині, Франції, Великобританії, Іспанії становили лише 15 - 39% , в США – 60 % середньої заробітної плати.*

Запропоновані ставки зборів за патентування винаходів в Україні були в 3,7 раза більші, ніж у Вірменії (член СОТ з 2003), 2,1 раза – ніж в Киргизстані (член СОТ з 1998), в 1,5 раза – ніж у Молдові (член СОТ з 2001 р.). Сума зборів на отримання патентів на винаходи становила в Україні 9100 грн. або 1300 євро, в ФРН – 691, Іспанії – 692, Франції – 761, Великобританії 368 євро.

Проект постанови, підготовлений Державним департаментом інтелектуальної власності, мав знищити таким чином винахідницьку діяльність у бюджетній сфері, оскільки для бюджетних наукових установ та вищих навчальних закладів, установ Міністерства оборони України тощо компенсація витрат щодо здійснення винахідницької роботи – не передбачалася.

Проте внаслідок листів та активної позиції НАН України, УААН, АМН України ректорів провідних вузів України, зокрема, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут, для бюджетних установ (неприбуткових організацій) у постанові від 19 вересня 2007 р. № 1148[2] було введено пільгова сплата зборів для неприбуткових установ у розмірі 10 %. Проте навіть при таких пільгових ставках –

збільшення сплати зборів для бюджетних установ ледве відповідало збільшенню фінансуванню бюджетної сфери в Україні на той час.

[1] Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 і від 23 грудня 2004 р. № 1716».

[2] Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1148 «Про внесення змін до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності.